

obsahují pořadové číslo (každý svazek má svoji řadu), moderní dataci písemnosti (včetně uvedení původní datační formule), místo vydání, stručný regest, úplný přehled svědků listin včetně originálního znění osobních jmen i místních názvů. Zahrnuty jsou stručné údaje o fyzickém stavu listin a pečeti (ale bez bližšího popisu pečetního pole), uložení dané písemnosti v citovaných archivech a odkaz na případné starší edice a registáře. Vedle listin byly do registáře zahrnuty i některé další písemnosti, především listy, editoři zohlednili i zápisy v kopiářích a zejména různé pozdější opisy, sahající často až do 19. století.

Jednotlivá regesta tak s ohledem na zařazení jmen svědků (včetně zmiňované původní podoby u všech jmen v rámci každého hesla) představují významný prosopografický pramen, samotný obsah písemností po věcné stránce je naproti tomu v některých případech zúžen jen na základní, jednovětnou informaci, a spíše se tak jedná o katalogový než regestový záznam. Malá úvaha na okraj – podrobnější regest mohl být zvolen u písemností, které dosud nebyly editovány či alespoň regestovány ve starších pracích (platí to zejména pro druhý svazek).

První svazek hornoslezského registáře obsahuje celkem 235 regestů (včetně inzertů) z let 1247–1400 s tím, že přibližně tři čtvrtiny písemností se týkají druhé poloviny 14. století. Většina písemností pochází ze státního archivu v Opolí (celkem 138, zpracovali je A. Pobóg-Lenartowicz, E. Wólkiewicz, J. Domska, K. Krawczyk, R. Łuczaków-Makłowicz, M. L. Wójcik a I. Pietrzyk) a v Opavě (celkem 86, zpracoval je K. Müller), listiny z Katovic zregestovali W. Gojniczek, Z. Jedynak a S. Wraclawek. Druhý svazek, zahrnující první polovinu 15. století, obsahuje 629 regestů. Také zde více jak dvě třetiny písemností pochází z archivu v Opolí (včetně bohatého archivu města Nisy) a zpracovali je A. Starczewska-Wojnar, R. Górny, H. Niestroj a E. Wólkiewicz. Opavské listiny (celkem 129) zregestovali P. Kozák, I. Moravcová a K. Müller, katovické (celkem 36) potom Z. Jedynak. Celkové redakce obou svazků se ujali A. Barciak a K. Müller.

Oba svazky obsahují podrobné, pečlivě vyhotovené rejstříky osob a míst, které kopírují dvojazyčnost regestů. Pro první svazek je zpracovala Iwona Pietrzyk, pro druhý Petr Kozák. Nezbytnou součástí jsou seznamy zkratk a soupis citovaných starších edic a literatury.

Regesta hornoslezských listin budou dovezena do roku 1500, další dva svazky, které zahrnují období druhé poloviny 15. století, se v současnosti již připravují (dle laskavého sdělení

Karla Müllera). Projekt registáře je dokladem užitečné mezinárodní spolupráce a velmi vítaným a nepřehlédnutelným přínosem ke slezské medievistice.

DALIBOR JANIŠ

Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16.). Tomus VII. Fontes Archivi terrae Moraviae Brunae, ed. Pavel KRAFL, Historický ústav AV ČR, Praha 2010

496 s., ISBN 978-80-7286-172-9

Nový svazek regest z doby Václava IV., edičně připravený Pavlem Kraflem a graficky odlišný od ostatních svazků této řady, přináší zpracování fondů Moravského zemského archivu v Brně. Součástí MZA je dnes také řada sbírek, více či méně organicky vzniklých během 19. století, stavovské listiny a rukopisy a rozsáhlé klášterní fondy. Dostáváme tedy do rukou registář značně důležitý z hlediska zpřístupněných listin, ale i náročný na přípravu, neboť jednotlivé písemnosti jsou rozptýleny v desítkách fondů (oporou při orientaci v části z nich jsou precizně zpracované inventáře M. Švábenského, které obsahují také podrobné údaje o písemnostech uložených v jiných fondech a výrazně přesahují úroveň běžného inventáře, takže badatelé ušetří velký díl heuristické práce). Editor shrnuje excerpané fondy ve vysvětlující předmluvě, otištěné v češtině a v textově odlišné podobě i v angličtině (anglická verze je ve skutečnosti totožná s článkem editora ze sborníku *Almanach medievalisty-editora*, Praha 2011). Připojeny jsou též soupisy rukopisů, v nichž se regestované písemnosti nacházejí, a soupis citovaných edic a literatury.

Následuje regestová část, připravená podle dnes platných zásad, jež dílem reagují na kritiku vznesenou proti starším svazkům václavských regest. Kraflovo zpracování je proto oproti dílům věnovaným např. třeboňskému nebo opavsko-olomouckému zemskému archivu logičtější a přesnější. Záhlaví regestu tvoří převedená datace písemnosti, vlastní registry shrnují základní informace z textu listiny, jsou formulovány latinsky a v případě, že jazykem listiny byla čeština nebo němčina, doplněny ještě o regest v jazyce originálu (zásady struktury regestu a transkripce jmen shrnuje editor jasně v předmluvě). Evidovány jsou kancelářské a dorsální poznámky, pečeti včetně jejich stručného popisu, místo

uložení listiny a její další opisy ve fondech MZA, starší edice a literatura. Lokality zmiňované v listinách uvádí editor jak v původní formě, tak dnešním místním názvem, komentář k listinám ve formě poznámek pak přináší další identifikační, případně vysvětlující údaje. V tomto směru nabízí svazek více než tradiční domácí regestové soupisy. Výsledek lze hodnotit jako zdařilý kompromis mezi editorskou náročností, s jakou se můžeme setkat např. u vydávání nynějších svazků Regest imperii, a uživatelskou vstřícností – historik má dostatek údajů k orientaci a další práci s listinami.

K publikaci mám ovšem několik kritických poznámek. Z vymezeného období jsou v MZA dochovány tisícovky listin, nejen originálů, konfirmací nebo soudobých a raně novověkých opisů, ale také opisů pořízených od pozdního 18. do počátku 20. století. Krafl se proto omezil pouze na bohemikální a moravikální písemnosti dochované v originále nebo ve středověkých opisech (středověkým se patrně rozumí ante 1526, explicitně to však editor nikde neříká). V případě opisů listin určených pro příjemce, jejichž fondy jsou dochovány v jiných archivech (např. městských privilegií), je to rozhodnutí logické, u příjemců, jejichž fondy uchovává MZA, již nikoli. Takto nebyly zohledněny rukopisy s opisy listin např. žďárských cisterciáků (např. MZA, fond G 10, rkp. č. 863), kde jsou zachyceny texty písemností, jež se nedochovaly v originále, a výčet by mohl pokračovat doklady z dalších klášterních fondů. Podobné výhrady zazněly i k třeboňskému a opavskému dílu edice a nelze je opomíjet. Pokud editor odkazuje na plánovaný dodatkový svazek k celé řadě RBMV, je nutno rovnou říci, že při takovémto přístupu nepůjde o svazek jeden, nýbrž několik, a na místě je otázka, zda celá řada nemohla být koncipována logičtěji, neboť takto nutně dochází ke zbytečným kolizím a plýtvání edičními silami.

Druhá poznámka se týká regestů. Ponechávám stranou výhrady k (ne)úplnosti některých regestů, jež by mohly být vnímány jako subjektivní, např. mne překvapilo, že listiny markrabat Prokopa a Jošta pro Měřín z let 1402 a 1404, textově z větší části totožné, jsou zachyceny odlišně stylizovanými regesty – prvý přitom nepovažuji za zcela přesný, neboť listina zjevně nebyla vydána pro klášter/probošství jako vrchnost, nýbrž pro městečko, v jehož archivu se také až do počátku 20. století nacházela (u druhého regestu zase schází údaj, že listina již byla editována v CDM XIII, s. 311). U kvitance Viléma z Pernštejna pro město Znojmo z 16. září 1399 je nutné latinský regest z recenzované práce

ocitovat: „*Vilhelmus de Pernštejn magistrum civium et iuratos civitatis Znojmo de 1350 marcis gr. nomine census per Erbain Weisen, magistrum civium, et Stephanum de Znojmo solutis et Iodoco, marchioni Moraviae, iam missis quittat.*“ Žádný purkmistr Erbain Weisen ani Štěpán ze Znojma se ale na platu nepodíleli, v prvním případě jde o souhrnné označení purkmistra a rady (v českém ekvivalentu „moudří a ctění mužové“, v německých listinách z téže doby v rozvedené podobě např. „*erbain weisen, unser lieber getreuen*“ apod.), údajný Štěpán jsou „*Schephen czu Snoym*“, tedy členové městské rady a soudu. Neodpovídá ani částka, grafem nadepsaný mezi písmeny *n* a *h* slova *dreinczehenthalb* není označení pro stovky, nýbrž písmeno *t*, a jde tedy o slovo *dreinczehenthalb* – 13,5 hřivny grošů. Částka 1350 hřiven je nelogická i vzhledem k celkové výši znojenské berně (ta činila 220 hřiven grošů) a hospodářským možnostem města. A poslední poznámka: literatura citovaná u jednotlivých listin je notně neúplná, resp. v úplnosti shrnuje především práce samotného editora, byť by se dané listiny dotkl jen v marginální poznámce pod čarou. Takřka zcela schází starší regionální literatura, kde lze nalézt edice či překlady dotčených listin nebo informace o jejich osudech (za všechny zmiňuji práce A. Kratochvíla či příslušné svazky Vlastivědy moravské), výběrové je i nakládání s novějšími publikacemi a např. kniha V. Bromové o textové struktuře nejstarších českých listin nebo diplomová práce S. Vohryzky o louckém klášteře, která opravila starší chybné výklady o osudech litohořského zboží kláštera v Louce u Znojma, editorovi uniknout neměly. V nynější přepublikované době jistě nelze podchytit vše, nicméně historika a editora by měla šlechtit schopnost hierarchizace podle důležitosti.

Přes uvedené dílčí výhrady k recenzovanému svazku a zjevný fakt, že by si zasloužil pečlivější přípravu, hodnotím brněnský díl regest jako solidní ediční počín a důležitý přínos při zpřístupňování středověkého listinného materiálu.

TOMÁŠ BOROVSKÝ